

Amikor redaktorom felkért, írjak esszét a rovatába, bevallom, kissé megrémültem. Ha létezik műfaj a versen kívül, amiről úgy hittem, sosem fogom kipróbálni, akkor az az esszé: valahogy idegen tőlem, hogy gondolataimat csórén, védtelenül az olvasó elé tárjam, ehelyett sokkal kényelmesebb és kézenfekvőbb számomra, ha cselekménnyé gyúrhatom, netán szereplőim szájába adhatom őket. De úgy látszik, nem rázhatom le magamról az esszéírás nyűgét, és végső soron miért is kéne? Példaképeim közül többen is kipróbálták ezt a műfajt, mi több, maradandót alkottak benne. Ez alól pedig az sem volt kivétel, akit jelen írásom főszereplőjéül választottam. Igen, főszereplőjéül, akár egy novellában, mert Albert Camus-t mégiscsak nehezemre esne esszétárgynak nevezni, történjék az bármilyen kontextusban.

Eleinte arra gondoltam, nem ártana, ha ezen szöveg megírása előtt újraolvasnám a Pestist vagy a Közönyt, netán belelapoznék a Mester valamelyik esszéjébe. Mégis, úgy döntöttem, ezúttal nem elevenítem fel Camus-kultúrámat, mert talán azok a gondolatok és benyomások, melyek több év távlatából leülepedve, bebetonozva élnek bennem, mégiscsak értékesebbek, maradandóbbak, mint azok, melyeket frissen szerzek, és két-három héten belül el is vesznek majd. Ennyi köntőrfalazás után az olvasó bizonyára azt hiszi, nincs ötletem, amivel eleget tehetnék ennek a felkérésnek, és ezzel nem is áll távol az igazságtól. Mégis, van néhány gondolatöredék a tarsolyomban, mellyel a nihilizmus királya előtt hódolni merészkedem.

*

Néhány éve olvastam a Magyarok vére című miniesszét. Sosem gondoltam volna, hogy e mögött a patetikus cím mögött ilyen szikár, őszinte tartalommal találkozom. Nem lázít, nem fröcsög, csak méltóságteljesen fejet hajt, belát és elismer. Ekkor kezdtem el tisztelni Camus-t. Addig csak rajongtam érte, jobban mondva az írásaiért. A Magyarok vérét olvasva azonban rájöttem, mi az igazi objektivitás, a morális tisztaság, vagy legalábbis az erre irányuló törekvés. Mert csak különös tisztánlátással és józansággal megáldott ember képes ledobni politikai meggyőződésének szemellenzójét, és nemcsak fanyalogni, de hangos szóval elítélni azt, amit az általa is vallott eszme nevében elkövettek. Camus ugyanis meggyőződéses kommunista volt, és joggal nézhetett volna ferdén Magyarországra, hiszen ez alig egy évtizeddel azelőtt még egy olyan birodalom csatlósa volt, amely kilóra mérte az emberi életet, akár az ócskavasat. Ám ő (sok kortársával ellentétben) képes volt meglátni a szovjet szocializmusban a diktatúrát, az embertelenséget, és ezáltal arról a tulajdonságáról tett tanúbizonyságot, amely számomra mind közül talán a legfontosabb egy emberben: a nyitottsággal járó változási készségről.

Szeretném azt hinni, hogy e miatt a készsége miatt vesztette el életét oly fiatalon és hirtelen, nem pedig holmi banális műszaki hiba miatt. Körülbelül két éve kezdett terjedni az internetes portálokon, hogy nem a gondatlan vezetés vagy az autó spontán műhibája okozta Camus halálát: egyesek szerint az orosz titkosszolgálat megbízottai rontottak el valamit a féknél, irányíthatatlanná téve így a gépkocsit. Hogy több-e ez, mint közönséges urban legend? Nem tudom. Számomra mindenesetre vigasztaló. Lett légyen is bármennyire nihilista, mégsem méltó a huszadik század egyik legnagyobb koponyájához egy autóbalesetben elpusztulni.

*

Evezzünk kissé vidámabb vizekre! Néhány éve egy ismerősöm, aki tudott Camus iránti rajongásomról, arra hívta fel a figyelmemet, hogy az egyik, az interneten is megjelenő bulvármagazin felállította a huszadik század tíz legvonzóbb írójának rangsorát. Futott többek közt a nőfalásáról is híres Hemingway is, ám az első helyen mégis a mi Albertünk végzett. Gondolom, nem nehéz kitalálni, melyik fotójával: feltűrt gallérú posztókabát, szinte csutkáig szívott cigarettá, hátranyalt haj, elegáns kétkezesben összeráncolt homlok. A Marlboro Man iskolapéldája. Elég volt ránézni a fotóra, és máris tudtam, valami nagyon értékesre bukkantam, és ezt érdemesnek tartom minden csajozni akaró, fiatal íróval megosztani. Kellékek: széles gallérú posztókabát, cigarettá, enyhén fátyolos tekintet. Utóbbira, ha nem megy magától, érdemes rásegíteni némi alkohollal. Lehetőleg hűvös helyen próbálkozzunk a mutatvánnyal, másként könnyen nevetségessé válhatunk feltűrt gallérú posztókabátunkkal. Ha kiszemeltük áldozatunkat (mindenképpen az intellektuális típusokra hajtsunk), és túl vagyunk már az ismerkedés első, banális fázisán, melyben csak úgy véletlenül elejtettük azt a teljesen mellékes információt, hogy írók vagyunk (megjelent kötettel rendelkezők előnyben), akkor nincs más hátra, mint félig elszívott cigarettával szánkban, csábosan összeráncolt homlokkal megkérdezni, olvastad már Camus-t? Nemleges válasz esetén a siker garantált. Mondjunk bármekkora marhaságokat a Pestisről vagy a Szüszifosz mítoszáról, alanyunk teljesen le lesz nyűgözve. Vigyázzunk azonban: ha a huszadik század irodalmában túlságosan jártas hölgyre vetettük ki hálónkat, trükkünket könnyedén két vállra fektethetik. És egy ilyen csúfos bukás után bárki könnyedén nihilistává válhat, legalábbis időszakosan. Mert a mesterséges Camus-image-et csupán egyetlen árnyalat választja el a cigarettázó vámpírt megszemélyesítő farsangi jelmeztől.

Kategória: Camus expressz

Denumire autor: Potozky László

Látó Szépirodalmi Folyóirat